

Portret

De rebellie van Roel van Duijn

Met zijn nieuwe boek *Diepvriesfiguur* heeft voormalig Provo-voorman Roel van Duijn zijn autobiografie geschreven aan de hand van rapporten van de geheime diensten. Want jarenlang werd hij in de gaten gehouden, terwijl hij als beroepsrevolutionair streed tegen het consumentisme, de autoritaire staat en voor natuurbehoud.

Door **Jurgen Tiekstra**.

Op sloffen komt Roel van Duijn (69) de trap af in zijn rijtjeswoning in een bedaarde straat vlak bij de Sloterpas in Amsterdam. Sinds een jaar of acht is hij actief als zelfbenoemd liefdesverdrietconsulent, en hij heeft net een uur aan de telefoon gehangen met een patiënt. Liefdesverdriet is een zwaar onderschatte aandoening, legt hij uit. De ongelukkige die hieraan lijdt, kan tot zelfmoord gedreven worden. „Ik geef mijn patiënten adviezen hoe ze weer gelukkig kunnen worden. Maar dat advies is afhankelijk van hun verhaal. Er zijn geen standaardrecepten voor.”

Zijn expertise drijft op levenservaring. „Onbewust heb ik in mijn leven een cursus gevolgd door zelf liefdesverdriet te hebben. De laatste keer, dat was in 2003, was zo heftig dat ik geheel geobsedeerd was. Ik heb toen allerlei mensen gesproken die ook liefdesverdriet hadden of hadden gehad en heb modellen uitgewerkt hoe je liefdesverdriet kunt bestrijden.”

Zelf is Van Duijn drie keer getrouwd geweest. Nu woont hij samen met Marina Smirnova, een Russische boekhoudster die hij via een datingsite leerde kennen. In dit huwelijk hangt hij de monogamie aan. Dat is een breuk met zijn tragische kijk op het getrouwd-zijn die hij in de jaren zestig had, toen hij begin twintig was en opperhoofd van de Provo's. Destijds zwoor hij bij de vrije liefde, hoeveel jaloezie en liefdesverdriet dat ook mocht opleveren. „Ik kan de vrije liefde tot op zekere hoogte nog steeds aanbevelen, als een creatieve periode in je leven”, zegt hij. „Maar het is zeker geen standaardrecept om gelukkig te worden. En zo dogmatisch als ik het destijds zag, dat de

vrije liefde móést, zo zie ik het nu niet meer.”

Het „plichtmatige gezin van man, vrouw en kind” was in de ogen van de vijftig jaar jongere Roel van Duijn een burgerlijke gevangenis. „Dat kwam voort uit een behoefte om de maatschappij in zijn geheel te ontmaskeren”, vertelt hij nu. „En ik bevond me niet in een fase dat ik de positieve eigenschappen van de toen bestaande maatschappij graag wilde omhelzen. Ik was opstandig en ik voelde mij gekwetst door de bestaande orde.”

Sit-in

Roel van Duijn, geboren in 1943, groeide op in Den Haag als zoon van een accountant met theosofische ideeën over reïncarnatie en karma. Hij was leerling aan het Montessori Lyceum. In de herfst van 1961 zag hij als achttienjarige een foto in *De Telegraaf*, waarop te zien was hoe de Britse

Nederland is democratischer geworden, dat is echt een onverwacht succes

filosoof Bertrand Russell in een politieauto werd getild na diens protest tegen de plaatsing van atoombommen in Groot-Brittannië. Bij het zien van die arrestatie besloot hij samen met schoolvrienden een sit-in tegen de atoombom te organiseren op een verkeersplein in Den Haag.

De actie kon rekenen op de sympathie van zijn eigen docenten en zelfs zijn ouders. „Mijn va-

der heeft nog bedacht wat ik voor de rechter kon zeggen, namelijk dat Cicero - een van de schrijvers die wij op school moesten lezen - al geschreven had dat er ongeschreven wetten van het geweten bestaan die vaak belangrijker zijn dan de geschreven wetten van de staat.”

Dat Van Duijn uiteindelijk toch van school gestuurd werd, raakte bij hem een teer punt. „Ik was een oorlogskind en ik was opgevoed met de gedachte dat we oorlog hoe dan ook moesten voorkomen. Er mochten geen voorbereidingen worden getroffen voor een nieuwe oorlog. Maar dat gebeurde in die tijd wel. En ik protesteerde daartegen. In plaats van dat dat protest waardering kon vinden van de autoriteiten, werd ik erop afgerekend. Ik werd een outcast gemaakt, ik werd gestraft. Dat maakte mij erg kwaad: een maatschappij die zo in elkaar zit, is fundamenteel fout.”

Al vanaf die eerste sit-in in Den Haag kwam Van Duijn in het vizier van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), de latere AIVD. Tientallen jaren lang erna werd hij door meerdere geheime diensten in de gaten gehouden, door infiltranten en spionnen. Dat gebeurde niet alleen tijdens de Provo-tijd, maar ook na de oprichting van de Kabouterbeweging, tijdens zijn wethouderschap in Amsterdam en eind jaren zeventig toen hij zich tijdelijk in Oost-Groningen vestigde als biologische boer.

Begin deze maand verscheen Van Duijns autobiografie *Diepvriesfiguur*, die hij schreef op basis van documenten uit het AIVD-archief die hij de afgelopen jaren via de rechter in zijn bezit wist te krijgen. De titel is geen fantasiewoord uit eigen koker, maar een letterlijke BVD-term voor mensen die op de Interneringslijst gezet

werden. Hierop kwamen mensen te staan die in het geval van grote binnenlandse onlusten of een inval door het Sovjet-leger gevangengezet moesten worden. Net zoals NSB'ers ten tijde van de Duitse invasie uit voorzorg geïnterneerd werden. De geheime diensten waarschuwden voor de mogelijke gewelddadigheid van de provo's.

Rookbommen

Van Duijn was de ideeënman van de anarchistische Provo-beweging, die zo ludiek mogelijk protesteerde tegen het consumentisme, het koningshuis, het klootjesvolk, de autoritaire staat, het Amerikaanse oorlogszuchtige imperialisme, de atoombom en pleitte voor meer directe democratie. Met de verspreiding van pamfletten, happenings op het Spui in Amsterdam en het schrijven van polemische artikelen in tijdschrift *Provo* probeerde de tegenbeweging de lakens op te schudden. Tijdens het huwelijk van prinses Beatrix en prins Claus werden rookbommen naar de stoet gegooid. Ook verspreidden de Provo's het gerucht dat ze LSD in het drinkwater van de paarden voor de koets zouden doen.

Het nemen van een baan was niks anders dan collaboratie met de gewraakte maatschappij. „In die tijd was het belangrijk dat je van het vaderland hield en dat je gehoorzaam was aan het gezag”, vertelt Van Duijn. „Daarbinnen moest je een maatschappelijke carrière maken. Ik heb geen van die elementen aanvaard, ik ben tegen alles in opstand gekomen. Als je gewoon een baantje nam om geld te verdienen kon je vrij zeker zijn dat je binnen een verkeer bestel een functie ging vervullen. Ik kwam daaronderuit door fulltime provo te worden.”

In 1970 richtte Van Duijn de

Kabouterbeweging op, die zich al even sterk tegen het consumentisme keerde en voor meer democratie pleitte, maar tevens zwaar inzette op milieu en natuurbehoud. De beweging stichtte biologische boerderijen, begon een servicedienst voor bejaarden, zette in popzaal Paradiso een Alternatieve Kledingindustrie op, spitte asfalt open om boompjes te kunnen planten en organiseerde demonstraties tegen het autoverkeer in de Amsterdamse binnenstad. De Kabouters zouden bovendien met vijf zetels in de plaatselijke gemeenteraad terecht komen.

Vier jaar later werd Van Duijn zelfs wethouder, namens de Politieke Partij Radikalen (PPR). Een foto in *Diepvriesfiguur* toont als geen ander de scheiding der geesten. Op de afbeelding is Van Duijn als wethouder te zien: getooid met lang haar, een volle baard, gekleed in een gebreid vest en

Ik was opstandig en ik voelde mij gekwetst door de bestaande orde

met een flinke ketting om. Naast hem zitten twee mannen in pak, een stropdas omgeknoopt, gladgeschoren en het haar naar achteren gekamd.

Het wethouderschap werd een moeizaam verhaal, vanwege grote onmin met de rest van het college. Nadat hij de AIVD-dossiers doorgespit had, begreep Van Duijn beter wat er misging. „Mijn leven zat anders in elkaar

i Provo werd in mei 1965 opgericht door onder meer Roel van Duijn, Rob Stolk, Luud Schimmelpennink (bekend van het wittefietsenplan en de witkar) en Hans Metz. In de zomer van 1965 sloten de provo's zich aan bij de happenings van antirookmagiër Robert Jasper Grootveld op het Spui.

Foto: Hollandse Hoogte

dan ik altijd gedacht heb. Dat burgemeester Samkalden altijd zo'n vijandige houding tegenover mij innam, daarvan dacht ik in die tijd: die man is zo. Maar nu denk ik dat hij vooral is beïnvloed door al die berichten van de BVD die hij al als minister van Justitie over mij ontvangen had en als burgemeester bleef ontvangen. Al die jaren is hij verkeerd voorgelicht. Hij moet over mij hebben gedacht: dat is een halve crimineel, een politieke onderwereldfiguur. Hij moest de openbare orde van Amsterdam bewaken. Het was voor hem absurd dat hij dat samen met mij moest doen, terwijl uitgerekend ik volgens de BVD geïnterneerd moest worden als er binnenlandse problemen zouden zijn."

Bruine bonen

Na die politieke strubbelingen trok Van Duijn zich met vrouw en kinderen terug in Oost-Groningen. Daar werden bruine bonen gekweekt, werd rogge verbouwd en vooral kaas verkocht, waar zijn toenmalige vrouw Josti zich in specialiseerde. Later keerde hij opnieuw terug in de Amsterdamse gemeenteraad, werd hij lid van de Provinciale Staten

van Zuid-Holland en zat hij voor GroenLinks in de deelraad van Oud-Zuid in Amsterdam.

Aan zijn provocatietactiek kwam in 1986 een onverwacht einde. Op dat moment zat Van Duijn als eenmansfractie in de gemeenteraad. Bij de jaarlijkse financiële beschouwing probeerde hij de grote partijen te bespotten door zich als 'financieel specialist' nadrukkelijk te presenteren met een hoed op, een „gewichtig jasje" aan en een stropdas om. „Dat was een ludieke rol die ik aannam. Maar wat deed de burgemeester, Ed van Thijn? Hij vouwde in allerijl een groen uitziend krantje, zette die als muts op zijn hoofd en zei: ik ben nu de Kabouter-specialist van het college. Hij beantwoordde het ludieke met het ludieke." De boodschap was duidelijk: de autoriteiten lieten zich niet meer zo eenvoudig op de kast jagen. „Vanaf toen koos ik een andere tactiek: ik baseerde me meer op inhoudelijke argumenten, en minder op ludieke manifestaties. Het werd minder theateraal."

De vraag is wat er van zijn idealen is terecht gekomen. „Nederland is een stuk democratischer geworden", zegt Van Duijn in

retrospectief. „Dat is echt een onverwacht succes, want in de tijd van Provo dacht ik: we kunnen klappen uitdelen zolang het nog kan, maar daarna moeten we aanvaarden dat we de verliezers zijn. Vanuit wanhoop maken we opstand, en dat is het dan." Maar

Een baan was niks anders dan collaboratie met de gewraakte maatschappij

de rest van het program had minder succes, geeft hij toe. „De aantasting van de natuur wordt nog altijd onderschat. Het doden van hele diersoorten tegelijk wordt niet gevoeld als een acuut probleem, wat het wel is. En het consumptisme is in zekere zin zelfs bevorderd, omdat men in de politiek denkt dat economische groei onvermijdelijk het legitieme doel is. De partijen praten zichzelf

klem in de gedachte dat je een economische crisis alleen maar kan oplossen door economische groei. Er wordt schouderophalend gedaan over het feit dat die groei een schaduwzijde heeft door de toenemende belasting van de natuur. Het idee is: daar vinden we te zijner tijd wel iets op."

Begin jaren zeventig had Van Duijn de „valse hoop" dat de wereld echt van gedaante zou wisselen. „Toen wij aan de winnende hand waren, ontstond er ruimte voor de valse hoop dat Nederland zou veranderen in een Kaboutermaatschappij: dat mensen liever voor elkaar zouden worden en in evenwicht met de natuur zouden gaan leven. In de jaren tachtig is de ommekeer gekomen met de no-nonsensepolitiek van het kabinet Van Agt-Wiegel en de kabinetten-Lubbers. Dat is nog erger geworden toen Pim Fortuyn kwam: de linkse kerk had het allemaal verpest en we moesten terug naar de frisse, vrolijke periode van de jaren vijftig toen we huisje-boompje-beestje hadden en er alleen maar Nederlanders in Nederland woonden. Er is naar mijn idee een conservatieve reactie gekomen, waar we nog steeds in zitten. Dat blijkt ook uit de enorme aanhang van Wilders. Dat is de wraak van het klootjesvolk, van de mensen die denken: vreemdelingen zijn per definitie gevaarlijk en materiële welvaart gaat boven alles."

Toen de Occupy-beweging vorig jaar haar tenten opsloeg op het Beursplein in Amsterdam stapte Van Duijn direct op zijn fiets om met een gloedvol betoog zijn steun uit te spreken. Het was alsof hij in een spiegel keek en zijn jongere zelf zag. Maar tegelijkertijd keek hij naar zijn jongere ik met de ervaring van een grijs geworden opstandeling. Dat deed hem terugdenken aan de oudere anarchisten die hem ooit als

broekie onderwezen hebben. „Zij stonden gerijpt tegenover mij toen ik ze in de jaren zestig ontmoette. Ze waren ontroerd door onze felle opstandigheid, maar zagen vanwege hun levenservaring ook de beperkingen van onze mogelijkheden. Op dezelfde manier was ik ook geroerd en enthousiast toen ik tussen de Occupy'ers stond. Maar ik kon scherper dan zij de macht en de weerstand tegen hun idealen zien."

Contramine

Terugkijkend blijft Roel van Duijn vooral blij dat hij de moed had in opstand te komen. En een opstandeling is hij in wezen nog steeds. Zijn pijlen richt hij sinds het schrijven van zijn boek *Diepvriesfiguur* op de Nederlandse geheime diensten, die hem jarenlang gevolgd hebben maar zelf nauwelijks gecontroleerd worden. Zo blijft hij al zijn hele leven in de contramine. Was hij minder non-conformistisch geweest was, dan had hij wellicht een grotere politieke carrière kunnen maken. Zo zij het, zegt hij. „Ik genoot van wat ik deed. Ik schijn een sobere levensstijl te hebben, maar dat ervaar ik zelf niet. Het is voor mij geen opoffering om geen auto te hebben, en niet de hele dag te zitten blowen. Ik houd van de dingen die ik doe. Dat is toch heel belangrijk: dat je geniet van je leven. Ik ben natuurlijk niet rijk geworden, maar wel gelukkig. Laat ik het zo zeggen: ik heb het gevoel dat ik me niet hoeft te schamen. Want ik heb mijn verantwoordelijkheid genomen."

i Diepvriesfiguur. Roel van Duijn. Uitgeverij Van Praag, 19,90 euro

